

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Den Swenske
PATRIOTEN.

No. XVI.

Fovit benigno me sinu Flora . . .

Crinitus.

FLora, en Högborde Gudinna och Drottning öfwer
Orta-riket, war fordom i stor wördning högt
dyrkad af mång folck och Länder; Thet funnes
både Kungar och Drottar, Friborne Män och Bønder,
som böge knå för henne; Then dageliga Drottningen
log åt them igen, fågnade och spisade sina idoga dyrkare
rundeliga; intet nöje war så täckt, som at nedsäncka
tanckarne i Floras sommar-skönhet; ingen mat war så
hållsösam, ingen läkedom så kraftig, som then hon gaf fram
utur sina präcktiga gidmor. Lyckligt folck, som under
ett så mildt wälde fick samla fructer af Naturens håf-
wor, och åga brukliga, offylldiga rikedomar af thes öf-
werflöd!

Men thet blef thenne Högborne Drottning igenom
sina fiender Barbari, Mode, Lättia, Gråhl och
like, för lång tid sedan, sätter af sätet; Så begynte
the blifwa, som frågade efter henne sict, och nöjde sig
måstadeien med, at hielpa sig någorlunda fram med the
gamlas Lårdomar och fynder. Dock hade Flora måst al-
tid någorståds sina trogna, som förfäktade hennes höghet.

Q

Men

Men i Swia wälde har man länge och nog almänt sedt henne öfwer Axel. Thet föraktet och Skadan, som wärt folck led thärigenom, säges omsider gått Gudinnan til hiertat; hon ömde wärt oförstånd, och tog sig tv före, at med wäldig arm åter rädda och styrkia sin höghet och anseende i Norden. När hon kom och wille sig i sina behagligheter, blefwo många hiertan wundna; man begynte finna, at Flora war mildare emot Swithiod än wåra grannar trodt; then ene efter then andre tog sig före at wandra i hennes Rike och med thes Beskrifning hedra Gudinnan. Men thet gick så här, som med andra Rese-Beskrifningar; man siödde sig ofta på sägner, och trodde på andras ord, med sanningens Skada. Nu wil man berättta, at then folk-liära Drottningen i thessa dagar hållit war-ting och mönstning med sina Nordiska tienare = =

Herrar Orte-kennare, Er täncker jag nu föra fram för en dag, och tabla om Eder angenäma id, hwat uti I secn, at i Naturens Orte-Rike, äfwen som i the andra tw, all ting står i then skönaste ordning, efter en refning och Delning, som Kaparen sielf giordt af början. Ibland hela Skaran af inbyggarena i theta Riket är ingen, som bryter ordningen, at icke ju alle blifwa i sina Arter, Utter, Släkter och Grenar. Men så äro, som kenna ihenna sköna ordningen, hwaraf dock syna alla örters krafter, bruk och skötsel. Inmedlertid kan Swerige nu förtiden skryta af Drottningens Gunst, så mycket som något annat Land; Jag kenne den ibland mina Landsmän, som är hennes ötwaldaste Hofman och Wen, favorit i sin tid. Ach! om hon hade många sådana ibland oss! men det äro rariteter och widunder.

Och sanningen til sägandes, så har jag altid både förundrat och förargat mig öfwer, at man så wärdelöst handterar thetta präktiga Naturens Rike. Det är såfånga,

fånga, säger du, men, så året i sanning then behageligaste och nyttigaste fåfånga i werlden. I förstone, när jag såg at wåra Läkare, Lärare och Lärde brydde sig så måckligt om denna saken, så hade jag så när trodt, at thet war fögo bewänt med hela Botaniquen. Jag höll thet för en ohöflighet at gripa an en wetenskap, then jag trodde wara någras enjaf; jag fructade för wan-ryckte, at bli en Discorides i wår tid, thet är: en Botanist Soldat. Och thes förutan, hwem hinner, tänckte jag, kenna alla örter i werlden? Men nu ser jag thet går an på kort tid; går an, at kenna kraften så snart som namnet. När man betractar Flora i sin skrud, stycke från stycke, så kan man lätt se hwad alt duger til, se med innersta nöje naturens skönhet och Skaparens wisshet i the minsta gråsmossar och swampar = = =

Men, at komma til min Örte-Drottningens mōnstring igen: hon kom, hon kallade sitt folk, hon förhörde them; Men thet funnos intet många mōnstrings-gilla! I förstone råkade hon flera, som woro henne granse än hon förmodat. Måstedelen log at henne och alla the så kallade Botanicos, det är narri, sade en Sprätter, och mödan förlorad. Man har annat at göra i werlden; man måste bli beleswad, föra sig up, badinera, intriguera, conversera &c. Andre som wilja hållas för beskedligare, hålla saken ändå för gråhl efter the aldrig fått rätt begrep thet om. Öfwer hufwud lemman man grås och örter at Bostapen, som skal hafwa sin föda thet af, och Trdgårds-mästaren, som får lönen dersföre. Bonden kan wähl skära sin åker och slå sin ång, fastån han kender inga örter; Adelsman kan både sälja och köpa hölasfen / fastån han et wet gråsets kion och art; fruckt kan jag wäl äta, fastån jag aldrig sedt thes affelse i blomman; thet är nog uthaf, när Friarn wet leta blommor til bouquette at sin behårskatinna; Låfedomar får man på

Apothequen; thet kommer maffar til, at kenna hwad blommor the skola föda sig utaf och flygande träk at weta hwar the sku lägga sina ägg.

Flora frågade efter them, som fostra yngdomen, och wille weta orsaken til thetta barbariet; Strax sågs en flock med Skohlmästare, som trampade med ett lärdt förakt på Fruens prydnings; huru frågade hon, fostren i min yngdom upp til nåjes? Wi ha så nog annat at gindra, swarade Herr Frommius, Dietericus och Sperling, som konno från ett Gymnasium, klädde med idel ärewyrdiga Metaphysicor, Logicor och Physicor. Och sedan, så ha wi knapt i våra dagar hört tablas om Er, som I skulle höra folket til. Theputan behöfwer yngdomen intet bry sig om annat, än thet man frågar efter wid Magister- eller Präst-Examen; thet är ju nog af, at man thår kan gå med heder igenom; eller komma in i ett Collegium, thår Fru Flora är bäst bekant med waktmästarren, som behöfwer qwastar at soya golfwet.

Läkare och Apothekare hade ställt sig främst, såsom the ther ensamme buro wård om Gudinnans Rike och Heder. The begynte räkna upp så många örter, som nänsin brukas på Apotheken; the gjorde långa Register, under-namn af recepter, hwar örter, oliffe til smak och luft, stredige til natur och krafft, woro med störste snille och lärdom tilhopa blandade til kostelige läkedomar. The wiste låsa upp arktabis om en örtes dygder och bruk i tillfällen och sjukdomar olifare än natt och dag.

Flora förundrade sig; Jag begiär intet, sade hon, gode Herrar, mera, än at I gidren mig rätt; och är intet betient ther med, at I skaden Edra suktningar för minheders Skull. Om hundrade Detero woro sant af thet som om örters krafter är skrifwit, så hade werlden nog ther af. Men huru kunne I tro thetta, när I selfs we ha smak, luft och kiensel, och woten at örten så rd-

rer inelöforna, som hon röder tungan? Huru kännen I
då och samlen edra örter?

Våra Husbänder, svarade en Nyttbetar-Gosse,
sibpa them wästendels utifrån; the öfriga så, som våra
hår i Swedige, samlar jag och mina Samr. ter; them kun-
ne wi intet säga, at wi kenna efter några rena beskri-
ningar; utan är nog af then humn, som w. innet gier oss;
thet kommer intet an på, at taga Cardamine för silym-
brium, Ruff Ingefära för then rätta c. Doctorn är
intet så hård = =

Ja, min Son; sade Flora; jag undrar intet på
dig; thet är åländigare at, i öfwer 600. Botaniska skrifs-
ter som wi ha, så äro ganska få örter wähl och kenneli-
gen beskrefne. Men, hwad sken I utomlands the
wi ha inuti Riket? Eller hwarsföre bruken I utländskt,
när thet inländska äger samma, om icke bättre krafft?
Gud har försedt hwart Land med föda och Läkedom för
sina Inwånare, när en idog hand och godt förstånd kom-
mer thet till. O! at Menniskior hölle sig derwid! eller
kan jag intet så gierna äta gentianella, som Centaurea
minus? hwarsföre doger icke vår Swenska Angelica, (som
wäxer wildt på många ställen) så wähl som en Lysst?
Hwarsföre förskrifwer man Lachritz, när bärigen som-
lig städes stå fulla; thet af? Eller huru wil en Läkare
taga sig fram som intet kenne mig? säg min Gosse:

Apoth. Gossen: Jo, han kan låta samla sig ett
Herbarium vivum i Lyskland, at thärt se efter en ört
när på gäller om krafften och nyttan är han wiss förut,
efter sin goda tro på wissa huswoud-böcker. Men skulle
han råka i den olycken at låra yngdomen Botanique
wid en Academia, så kan han, för öfrigt låta Trädgårds-
Drängen ta fram en Päst-Pilja, Peon och Persilja;
sedan kan han läsa deröfwer med otrolig Lärdom och förund-
ran, bthur Dalens Pharmacologie, eller Zornii Botano-

logie eller någon dykt; wil man ha mera, så kan man
lä up the Bøcker som thär citeras, så skal han i sina läror
med hwar ört kunna göra underwårck och wäcka up döda.

Anteligen kommo til slut några få med stort hopp
fram, som nämde sig besynnerligen för örte-kennare. The
orerade om sitt omål, beswärliga kring-löpande på äng-
gar och hedar, skogar / bärg och mossar; wiste sina stora
ört-samlingar; Men, en stort del singo slåt vndsågnad
och blefwo missnöjde, at the intet fingo blifwa lärar al-
lena; Gudinnan rosade theas flit; men hon förman-
te skaffa redighet i wettenskapen; hon förwitte them, at the
til stor del hade inga säkra namn och slått-kenningar på
sina örter; at the intet woro säkre om theas krafter;
at the ofta tagit wisse; at them feltes så många af the
örter som i Riket wära, at the intet bruka sina sinnen
och äro noga i sina försök, med mera. Men farer fort
mina wänner, lade Fruen til; I skolen så hugnad, wis-
dom, nöjse och öfwerflöd til löna.

Ja, sade en witter Man, som ägde grundelig
kundskap om hennes Rike; wi ha nog af Eder gunst, el-
jes ler folcket at wära winläggningar, och wi at ödet och
them, ty wi hafwe nog i Eder gunst och hägn. Swe-
rige wet väl bättre än föda en heper Botanicos, men
tacka wet jag then som saltmodigt lärde sin Aristoteliska
Philosophie - - - Man ser häldre, at t. e. Lappmar-
ken, ett 100. milhars Land, ligger öde, än at man fråga
skulle efter then, som wet det goda hwete och rena så-
den, hwilken naturen ännu at wära på thet frucklösa
och kalla sandhedar; man köper häldre Luceola utom-
lands ifrån at färga med, än man hämtar henne thär
han wärrer Lastablé i Skåne Serracula lika så, och - - -

Tig, min wen, sade Flora; många redlige Swen-
ske Män älska mig af hertat. Jag will beskränja min
och eder sak igenom them; och the på slöt then behagliga
Drottningen med söhände tabl till hela församlingen.

I we.

I roeten, mine Wänner, half-wänner och föraktare
 allesamma, at mitt Rikes wälde och prähl sträcker sig
 öfwer hela jorden; hwarest I gå, stå eller rören Eder, är
 altihop mitt. Alt mitt äger skönhet och krafft, nöje och
 nytta på en gång. Luekt, smak, färg och all tilredning
 är oförlitelig när then med acksamma och förnuftiga
 ögon betractas. Barnet förlustar sig gärna i mitt prähl,
 så länge spåda naturen ei blifwit skänad genom elak wa-
 ne och upfostring. Ewangelium besallar stada Lilliorna
 på marken och sätter theras fågring framför Salomos
 Rika ståt. Alt bröd och rädre delen af sin föda få Men-
 niskior af mig; Jag har ock i nödfall mång slags bröd
 ännu at gifwa, om I boden mig thår omi. Mång folk
 föder jag med bara örter och the må bättre än I. Fruct-
 ter utur mitt Rike har Skapären ämnat Menniskior at
 äta, som sin tienligaste spis, thesfore äro edre lemmar
 lämpade thesfore; Ingen min trogne tienare kan nå-
 gon sin lida hungers-nöd, om han ock wore i en wild öde-
 mark; men ibland folk kan han gödra Landet fruktbart,
 stassa hielp mot brödlösa ibland folk, öla rikens inkom-
 ster; minska utgifterna at fremmande. Wiljen I gå
 öfwer södan til läckerheter, så ha I alla edra Specier
 utur mitt Rike; och wil jag Eder wisa nog thesfor inom-
 lands, så mycket som med Swenska magen och Clima-
 ter kommer öfwerens, t. e. wiljen I spara 6. marcker för
 ett Skålpund socker, så kunnen I gödra thet af Lönn-
 safft 20. 20. The förgiffrige örterne äro ei många; Jag
 läter mina wakta sig thesfore; thesutan är Förgift och
 Låledom allenast åtskildt i grader; Tithymalus är för-
 gift för en frisk, men hålla för en som drags med wat-
 tu-sot. Kan du säga en min Tienare en Orts krafft, så
 kan hon säga tig 100. af samma Class och lika Öyger.

The säkraste Låledomar fås utur mitt Rike; Na-
 turen har intet ämnat Eder at äta Jord-Mineralier och
 Metal-

Metaller. Ingen kan bedraga then om krafften i ett Medicament, som tienar mig. Jag wil lära eder mer än I tro, och thet skal kosta mindre möda än I inbillat Eder. I skolen kunna minnas utom minne, kenna v an örte-bol, se örtens krafft af blomman; ären I curieuse, så kunnen I lära sätta färg på blommor, blanda fructer små och stora, söta och sura, gödra trån höga när I gå på mina brödllov. The minsta mossar och swampar ha sin nytta til Läkedom, Kläder, Färg och Söda. Alla Umbetsmän och Präster borde kenna mig, Botaniquen i alla Academier och Scholar, med hela Historia naturali drifvas framför all Philosophie - - - - - Arbeten Jag hinne ei mera thenna gången. Farer wähl.

Errata.

N:o XIII. Stulle kommit ut Fierde Dag Väst, och stått til minnes-språk framföre. Nu gånge in Baska-frider a O dins dagenom i Dymbil-wiku, ta vpbiudis kluckur. Ostgöth. LL. Kirk. B.

P. 1. l. 4. i Dymbelwekan.

l. 15. säger Herr Lucas.

p. 2. l. 16. & 25. Herr Catheches.

l. 19. så wähl at så i Pre dikstolen - - -

l. 25. grumt framids;

l. 31. Men, om wi ha.

p. 3. l. 18. Kläder och

l. 31. tiente til Krut-Prest.

p. 4. l. 1. at han har liud i bu-
len.

l. 7. Caffé-Majas öron.

Ar ett stort Tryckfehl, at Arbet

N:o XIV. fölgt med Handels-
Mercurius omkring.

p. 1. l. 13. skal heter Väst-Hälgen.

p. 3. l. 19. Thorgny.

l. 21. Maus Jarl.

l. 22. Einar.

p. 8. nederst på sidan har kommit 4. raders Tryckf. som handlar om Prænumeratation; inset ber jag dig prænumerera, min Läsare; ei heller skrifwer jag för penningar; wil du intet löpa eller låsa Patrioten, så kan det göras mig lika mycket; der om får min förlags-man och du skelfwe tablas wed. Jag tar dig til vittnes; at jag protesterar quam solennissime in forma juris optima emet slika Tryckfehl och alla andra mellanskätt, ändringar och wendingar. Dock, jag hoppas redan wara så bekant hos mina Läsare, at the kanna igen mig, där jag är sliel.

